СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 153. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, вівторок, 7-го серпня, 1945. No. 153. NEW YORK and JERSEY CITY, Tuesday, August 7, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

ВАНДЕРБЕРҐ ЗА ВТРИМАННЯ МИРУ ВЛАСНИМИ СИЛАМИ В АМЕРИЦІ

Сенатор Артур Г. Вандерберґ, делеґат на конференцію в Сан Франсиско і один із великих прихильників Чартеру Обєднаних Держав вийшов із пляном, щоб усі американські републики переняли на себе обовязок береження миру в нашій півкулі і не допускали чужинних армій. Він також заявився за те, щоб американський делеґат до організації Обєднаних Держав дістав виразне уповаження від американського конґресу для заяви, кільки війська мають дати Злучені Держави до розпорядку організації Обєднаних Держав для втримання миру.

Дипломатичні звідомлення з Лондону вказують, що на конференції Трьох Потуг передано Советам береження миру на сході Європи і це спонукало Вандерберґа написати лист до секретаря стейту Бирнеса із згаданими пропозиціями.

ОВОЧЕВІ СОКИ ЗВІЛЬНЕНІ ВІД ПАЙКУВАННЯ.

Помідоровий („томейто") сок, а також мішані яринні соки, крім цього ґрейпфрутовий сок і його мішанина з помаранчевим соком і чистий помаранчевий сок — все те звільнене від пайкування, коли продається в бляшанках. Цей розпорядок департаменту рільництва і бюра Адміністрації цін увійшов в життя в неділю 5. серпня.

На дві неділі, від 27. серпня до 13. жовтня будуть теж без пайків випродувати дешеве взуття, тобто таке, що коштує в крамницях менше ніж $3.50 за пару.

НАУКА РЕЛІҐІЇ ДЛЯ СТРИМАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ АНАРХІЇ.

Комісія університету Єйл у Ню Гейвен, стейту конектикат, створена перед роком на зазив президента університету Сімура, вийшла зо звітом, що в університеті треба зорганізувати сильний департамент для науки релігії після війни. Комісія вважає цей проект як потрібний для вищого розвитку духових і етичних цінностей між студентами. Комісія остерігає перед моральною і умовою анархією і взиває, щоб університет Єйл став на чолі руху за введення цілющого релігійного життя серед університетської молоді.

ЗАТОПИВСЯ НАЙБІЛЬШИЙ ЛІТАК.

Новозбудований американський літак Ґаваї Марс, який міг перевозити 138 подорожних, затопився у заливі Чезепік, у стейті Мериленд. Із залоги не згинув ніхто, лише один інжинер покалічився. Літак має 4 мотори і ще відбував проби літання. Він упав у воду вїхах 500 стіп від берега, коли пробував осісти на бурхливім морю. Тому, що він лише до половини під водою, його витягнуть і направлять. Літак належить до американської повітряної фльоти.

ВІДПЛИВ ПЕРШИЙ КОРАБЕЛЬ КЮНАРДА В ЕВРОПУ.

У неділю 5. серпня корабель Квін Мері, приналежний до лінії Кюнарда, відплив із пристані Ню Йорк до Европи із 900 подорожними. Це перший корабель, відплив вітверто з Америки в Европу так, як відпливали перед війною. Квін Мері має 81,000 тон містоти. Він забрав із собою 150 цивільних подорожних, між ними були делеґати на конференцію у Сан Франсиско. Подорожні належали до таких національностей: Араби, греки, австрійці, китайці, перси, арґентинці, турки, бельґійці, австралійці, чехи, голяндці і французи. Військових було 729, а також 13 американських конґресменів поїхали для переводження студій в Европі.

КАТОЛИКИ МАЮТЬ ЗАЯВИТИ, ЩО МАЮТЬ СВОБОДУ ПОБРАТИСЯ.

Римсько-католицька епархія з Олбані, у стейті Ню Йорку, видала розпорядок, на підставі якого молодята, які хочуть взяти шлюб, мають підписати заяву, що мають повну свободу побратися. Досі священик ставив нареченим лише відповідне усне питання перед шлюбом. Від тепер молодята мають відповісти на таке питання при складанні передшлюбного протоколу. Епархіяльна ґазета каже, що це правило буде поширене на всі католицькі дієцезії в Злучених Державах.

СОВЕТСЬКІ РОБІТНИЧІ ДЕЛЕҐАЦІЇ НЕ ПОТРЕБУЮТЬ СТРАЙКУВАТИ.

У гості до Конґресу Промислових Організацій (СІО) прибули делеґати советських робітничих юній. Їх голова Василь В. Кузнецоф мав розмову з ґазетярами в Ню Йорку у приявності Сиднія Гилмана, предсідника Комітету Політичної Акції СІО. Кузнецоф заявив, що наділі робітничі союзи в Советах можуть страйкувати, але вони радше волять вирівнювати непорозуміння дорогою переговорів.

Злучені Держави й Швайцарія заключили договір у справі летунства

Департамент стейту у Вашинґтоні оприлюднив, що Злучені Держави заключили із Швайцарією договір про „5 свобід" у летунстві на підставі пакту, випрацьованого на Міжнародній Летунській Конференції в Шікаґу минулого року.

Договір дає право летунським підприємствам Злучених Держав літати над територією Швайцарії без пристанку, а також і забирати та скидати поштові посилки й подорожних у Женеві або в іншім пригожім летунськім майдані.

Договір, заключений із Швайцарією, доповнює низку умов з іншими державами в справі наладження авіяції з Америки понад Атлянтійський океан. Тепер можуть американські літаки летіти до Ірляндії, Парижу, Швайцарії, Італії, Греції і до Близького та Середнього Сходу.

БЕЙРУК ПРО ПРИЯЗНЬ З СОВЕТАМИ

Особистий дорадник президента Рузвелта і Трумана Бернард М. Бейрук написав листа до комуністичної ґазети Дейлі Воркер у Ню Йорку із вияснениям своїх поглядів на можливість американсько-советської приязни. Лист написаний із цього приводу, що ця ґазета написала у редакційній статті з 26. червня, що треба сумніватися в те, чи між Америкою й Советами можна втримати приязні відносини.

У своїм листі Бейрук признає, що в обох краях є різні політичні і економічні системи; але, „коли ми всі будемо мудрі" — пише Бейрук — „ми найдемо спільний ґрунт, на котрім можемо жити в мирі, бо у світі є тільки добра для кожного, що кожний може мати досить, коли уживав лише половину того розуму, який має".

АРҐЕНТИНА ЗАКЛЮЧИЛА ТОРГОВЕЛЬНИЙ ДОГОВІР З ШВЕЦІЄЮ

Між Арґентиною й Швецією прийшло до торговельного договору, на підставі якого Арґентина буде вивозити земельні й рільничі продукти до Швеції, а взаміну буде діставати фабричні вироби зі Швеції. В договорі сказано, що заміна буде в необмеженій кількости і на необмежений час. Крім цього Швеція має збудувати для Арґентини 6 моторових торговельних кораблів з доставою на 1947 і 1948 рік.

КАНАДІЙСЬКІ ВОЯКИ ВИСМІВАЮТЬ ПРЕМІЄРА КІНҐА

Коли 9,000 канадійських вояків прибули з європейської війни до пристані Галифакс у неділю 5. серпня, вийшов до них посадник міста, щоб передати ключі „свободи міста" для їхнього команданта, ген. Г. Д. Ґ. Крерара. Вояки почали співати пісню міби на честь премієра Кінґа і закінчили її окликами ганьби для премієра.

Поступ репатріяції бездомних у західній Европі

Зібрана алянтськими державами статистика показує, що коло деї третини осіб, що при кінці війни найшлися поза батьківщиною в німецьких окупаційних зонах Америки, Британії й Франції, вже вернулися домів. З цілого числа таких осіб, що виносило первісно 6 мільйонів 340 тисяч, до 30. липня відправлено домів 4 мільйони 166 тисяч.

Між тими, що ще домів не вернулися, найбільшу групу становлять поляки, котрі в числі 890 тисяч не хочуть вертатися до відбудованої по цій війні польської держави. Другу щодо числа групу становлять советські громадяни, котрих у трьох зонах є ще 475,000. Третю італійці, далі йдуть прибалтійські народности. Є такі бездомні люди не тільки в трьох окупаційних зонах Німеччини, але й в Австрії та Чехословаччині.

ЛЯВАЛЬ БОРОНИТЬ АФРИКАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ПЕТЕНА

Бувший французький премієр уряду в Віші Лявaль, покликаний урядом на свідка проти маршала Петена, обороняв сильно політику Петена в Африці, кажучи, що Петен потайком перед німцями приказав помагати висаджуванню алянтських військ в Африці.

ВІДГУКИ ПОТСДАМСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СЕРЕД ПОЛЯКІВ

На основі рішення потсдамської конференції советська військова влада віддала балтійський порт Стетін під польську адміністрацію. Поляки виправили з міста, котре вони прозвали Щеціною, 12,000 німців, а на їх місце спровадили поляків, переважно людей зо східних провінцій передвоєнної Польщі, котрі тепер належать до советської України.

ЕСПАНСЬКІ ФАШИСТИ ПРОТЕСТУЮТЬ

Уряд генерала Франка спершу загально протестував проти рішення потсдамської конференції в справі Еспанії, одначе не розкривав народови, що потсдамська конференція назвала уряд Франка фашистівським урядом, створеним державами Осі. Допера в кілька днів після конференції одна еспанська ґазета виступила з полемікою проти рішень конференції в еспанській справі та розкрила при тому еспанцям зміст закидів.

Внаслідок виступу потсдамської конференції проти генерала Франка скріпилися протифранківські рухи. З одного боку рушилися монархісти, котрі домагаються усунення Франка та встановлення принца Дон Хвана королем, а з другого боку републиканці, що домагаються встановлення демократичної републики.

ВИСТРІЛИ ПРОТИ ЯПОНІЇ.—Хмари диму, змішані з полумям, вибухають раз-у-раз, коли 16 та 18-цалеві гармати з кораблів Третьої Фльоти адмірала Галсія стріляють на північну частину японського острова Гоншу. Через дві години дрожав другий найбільший осередок японської залізної продукції під обстрілом нашої маринарки.

МЕКАРТУР ГОТОВИТЬ ОСТАТОЧНЕ ЗАНЯТТЯ ЯПОНІЇ

Ґенерал Доглас МекАртур поширив команду своєї армії на всі острови Рiюкю, себто й на добуту територію властивої Японії. Він тепер приготовляє остаточне заняття Японії.

Восьма Повітряна Сила під командою ґенерала Дулитла, що тепер має свою базу на Окінаві, буде належати до Американських Повітряних Сил під командою ґенерала Спаца.

Всі ці й інші подібні зарядження вказують, що остаточна фаза війни проти Японії наближається.

БЛЬОКАДА ЯПОНІЇ.

Двацята Повітряна Сила подала до відома, що вона заблькувала всю Японію. Ще від 27. березня цього року складали її суперфортеці в кожнім японськім порті та на всіх водних дорогах міни, які нині просто унеможливлюють японцям майже всяку морську плавбу. Заблькувано в цей спосіб теж побережжя Кореї.

ДАЮТЬ ЯПОНЦЯМ ТРЕТЮ ОСТОРОГУ.

Двацята Повітряна Сила подала японцям ще одну заяву, що вона задумує незадово бомбардувати 12 міст. Осторогу подано летючками, що їх скинено з літаків у числі 720,000.

Японське радіо признало вже, що нині вже нема ні одного кутка Японії, який міг би назвати себе безпечним перед американським бомбардуванням. Це признання було поміщене в японській відповіді на американський протест проти бомбардування таборів з американськими воєнними бранцями.

ЯПОНЦІ ЗЛОВЖИВАЮТЬ ЗНАКІВ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА.

Головна кватира ґенерала МекАртура подала до публичного відома, що американські збройні сили піймали на морю один японський шпитальний корабель з виразними знаками Червоного Хреста, котрий одначе віз не тільки ранених, але й гармати, гарматні кулі та здорових вояків.

Возити такі річи на шпитальнім кораблі, означенім Червоним Хрестом, заборонено міжнародними угодами.

ГОЛЗІ ПРО ІНВАЗІЮ ЯПОНІЇ.

Адмірал Голзі каже, що як прийде час на інвазію Японії, американська воєнна фльота зможе віхати в порт Токіо, як цього зайде потреба. Адмірал МкКейн додає до цього, що літаки з його літаковозів зявляться над Японією цілими роями та висадження військ на сухозем Японії знищить кожний ворожий літак.

ДОВКОЛА ПИТАННЯ РОСІЙСЬКОЇ УЧАСТИ В ВІЙНІ ПРОТИ ЯПОНІЇ.

У Женеві вийшла книжка з румунського дипльомата Ґріґоре Ґафеску під наголовком „Прелімінарі до війни на Сході", котра між іншим кидає світло на питання, чи Советський Союз візьме участь у війні проти Японії. Каже Ґафеску, що Советський Союз усе домагався від Японії віддання йому південної частини острова Сахаліна. Каже теж, що советський уряд ще в 1940. році виразно заявив японському амбасадорови в Москві, що він уважає цілий Сахалін „російською землею".

ЯПОНСЬКІ СПЕКУЛЯЦІЇ ПРО ІНВАЗІЮ.

Одна японська ґазета заповідає, що Алянти будуть пробувати висадити свої війська на землю Японії вже протягом одного або двох місяців. Каже вона, що Америка не зможе висадити до кінця цього року більше як 40 дивізій та разом більше як 100 дивізій.

ЯПОНЦІ ВБИВАЮТЬ МАСОВО КИТАЙЦІВ.

З головної кватири ґенерала Кай-Шека подано публичний протест проти масових мордів китайців японцями. В недавно добутій назад китайській провінції Кангсієні, наприклад, не стає 50,000 китайців. Китайці кажуть, що японці вбивали масами китайців якоюсь отруєю, котру їм заприскували як лік проти менінгітиса.

ДВА РОКИ ДУРИЛИ НІМЦІВ ФАЛЬШИВИМИ КОРАБЛЯМИ.

Британська адміралія розкрила, що вона мала підчас війни цілу фльоту деревляних кораблів, підроблених деревом і підмальованих так, що німцям вони виглядали на панцирні воєнні кораблі. Один з них, наприклад 7,900-тоновий товаровий корабель удавав зо себе 33,500-тоновий боєвий корабель „Ревендж". Ці кораблі і мали на цілі стягати на себе огонь німецьких бомбовиків, підчас коли справжні кораблі плили по світі.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of Octobed 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА: Поодинoке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАТІСНЕННЯ ПОРОЗУМІННЯ

Що берлінський комунікат, виданий у четвер вечором по закінченню конференції Трьох Потуг, є політичним документом першорядної ваги, не підлягає найменшому сумнівови. Пімруть колись усі учасники цеї конференції, пімруть усі люди, що жили, як ця конференція відбувалася, а на рішення конференції всеще будуть покликатися як на мірило для поступовання. Конференція певно оставить в історії людства незатертий слід.

Звісно, сказати, що якась подія буде мати далекосяглий вплив, не значить ще говорити, який саме буде цей вплив. Щодо цього, то зясувати в кількох, коротких словах значіння рішень конференції, для виложення котрих учасники вжили аж 6,000 слів, не є легко. До того треба ждати, що перший комунікат про конференцію найде ще різні доповнення в пізніших заявах учасників конференції, бо така була видимо воля самих учасників. І нині можна теж з певністю сказати, що на конференції були рішення, яких ні не виявлено у комунікаті, ні не буде виявлено в пізніших заявах поодиноких учасників; які це саме тайні рішення принято, виявить щойно з часом само життя.

Нині, ще й поки прийдуть ці доповнення, можна вже признати найголовнішим вислідом потсдамської конференції єдність Трьох Потуг. У різних сторонах світа існували сили, які розраховували на те, що єдність Америки, Британії й Росії, доведена конечністю воєнних потреб боротьби проти спільного ворога, розібється як того ворога не стане. Потсдамська конференція видно була свідома цих розрахунків, коли вона вважала за потрібне заявити виразно, що „президент Труман, генералісімо Сталін та премієр Атлі покидають цю конференцію, котра скріпила звязки між трьома урядами та поширила обсяг їх співпраці та порозуміння, з відновленим довірям, що їх уряди й народи, разом з іншими Обєднаними Державами, забезпечують створення справедливого й тривалого мира".

По такій вступній заяві учасники конференції подають. предовжезну низку спільних рішень, які знову мусять робити враження закріпленого порозуміння між Трьома Потугами. Між цими рішеннями є немало рішень у справах спірних, у справах, у котрих одні учасники конференції мали одну думку, другі інші погляди. Коли й в таких справах всетаки досягнено однодушних рішень й найдено спільну мову, то знак, що дальшу співпрацю між Америкою, Британією й Росією треба признати за певний факт міждержавної політики світа.

З цею однодушністю конференція вирішила низку справ, що є властиво дальшою черговою ратою світового мира. Багато справ, що становили би дальші питання мирової конференції, потсдамська конференція не рішила, але вона виробила машинерію для їх вирішування, і ця машинерія є далі доказом великої однодушности серед Трьох Потуг.

Вплив американського вояка на британські вибори

Багато людей пробує тепер найти причини упадку консервативного уряду Чорчила й приходу до влади Британської Партії Праці. Бувають між тими людьми теж такі, що такими пробами стараються закрити якось свої помилкові предсказання про те, як ті вибори випадуть. Догади, диктовані такими мотивами, певно великої вартости для інших людей не мають. Мають їх зате догади людей, що в непомильних ніколи не бавляться, а зробивши помилку, до неї щиро признаються. З тої причини поміщення американської журналістки Ан О'Гер МекКормик заслугують на спеціяльну увагу, тим більше, що в останній своїй статті в „Ню Йорк Таймс" вона кидає на процеси творення настроїв в користь Партії Праці наскрізь оригінальне освітлення.

Наводить вона в цій справі слова одного британця, котрий приписує великий вплив у цих виборах... американському вояцтву, що перебувало підчас війни в Британії. Американська армія саме стояла табором довші часи на британській землі й залишила за собою глибокий слід, якого довго не буде можна затерти. Британський інформатор пані МекКормик каже, що цей вплив американського вояка на британців є непокоячий: американський вояк вражав британців передусім своїм вищим рівнем життя. Американський вояк мав вищу заплату від британського вояка, і його життєва стопа була розмірно вища. Через те американський вояк поводився свобідніше, видавав гроші легше й притягав до себе більше британські дівчата, серед котрих просто поширилася загально охота женитися з американцями.

До того життя молоді підчас війни було дуже одноманітне. Це викликало серед них рішучий неспокій і невдоволення, які їм підсувало думку, що їх рідний край дає їм багато менше, ніж Америка дає своїм громадянам. Вони хотіли мати автомобілі, кращу одіж, вони хотіли мати можність видавати свобідно гроші, вони хотіли мати різні модерні вигоди. Віддаючи свої голоси за Британську Партію Праці, вони голосували за всі такі забаганки й за виріб цього всего масою в британських фабриках. Іншими словами, голосуючи за соціялістами, британська молодь хотіла добитися тих усіх вигід, які дає в Америці капіталізм.

Пані МекКормик видно до певної міри погоджується з цею інтерпретацією перемоги Партії Праці. Вона знає з власної обсервації, що добре одіті, добре узброєні, видимо багато американські вояки викликали серед населення Франції, Італії, Близького Сходу і деб вони не опинилися, почуття зависти й бунту. Американець виглядав у тих краях, як міліонер серед жебраків. Для них увесь світ був непевний, а американець був усміхнений. Люди приходили до переконання, що Америка краще дбає за свого громадянина. Це їм підсунуло думку: чому наш край не мав би так дбати за нас?

Масова мандрівка німців

Як доносять з Берліна, німці почали масову мандрівку, котра може нагадувати мандрівку німців в старинні часи. Як це правда, що в цій новій мандрівці бере участь аж 12 міліонів німців, то це може навіть більша мандрівка, ніж тевтонська міграція з часів мандрівки народів. На перший погляд ока, це число виглядає на сильно перебощене, але за це гарантують люди, зовсім відповідальні за слова, і те число треба приняти, поки воно не буде доказане як неправдиве.

Замітне при тому, що міліони німців кинулися до мандрівки зовсім не з доброї волі. Заставили їх до цього сили, яким вони не можуть опертися. З тих найбільше до мандрівки німців причинилися поляки, котрі прогнали німців з усіх тих територій, до котрих тепер підносить претенсії так званий тимчасовий польський уряд національної єдности. Він хоче очистити з німців всі край, що лежать на схід від ріки Одри й Нісси та на схід від границі, що йде через міста: Стетін (Щецін), Кістрін, Франкфурт на Одрі, Губен, Форст і Ґерліц до чесько-словацької границі. Коли поглянути на карту, тоді всякий побачить, що число 12 міліонів мандруючих німців може зовсім не є фантазія.

Адже з одного міста Бреслава (поляки називають його Вроцлавом) поляки казали евакувати 600,000 німців. Якщо це місто має бути в Польщі, — каже новий польський уряд, — то полякам зовсім не треба ніякої німецької меншини. Польща всеж має бути польська.

Вже на самій території пред-воєнної Польщі жило 2 міліони німців. Це число зросло ще через те, що Гітлер посадив багато, певно сотки тисяч, корінних німців по всій Польщі від Чехії аж по Естонію. Тепер усі ці німці пішли з Польщі на дороги й помандрували до корінної Німеччини, поза границю рік Нісси й Одри.

Пішли теж німці не лише з Польщі, але й з інших країв. З Чехословаччини пішли передусім німці зо Судетів, де їх було може три міліони. Зо Шлезьку пішло коло півпята міліона. Коло 2 міліони зо Східної Прусії. Понад міліон зо східного Поморя. Здається що 12 міліонів числа не зовсім важко досягнути.

Мандруючими німцями занялися німецькі урядники по провінціональних урядах, що осталися в Німеччині. Занятися мусіли хочби вже тому, що навал таких мандрівників з конечности вводить хаос у кожну округу, куди вони зайдуть. Кілька міліонів людей на дорогах може самою своєю появою завалити дороги до того, що дороги стануть непригожі для правильного руху.

Найбільше в тому змислі потерпіла Саксонія, котра нормально має 5 міліонів населення, а котра тепер дістала коло 5 міліонів утікачів. Уряд Саксонії укладається з урядом Турингії, аби він перебрав частину тягару Саксонії на себе.

Проти-націистичні німці, котрі зацікавилися живо справою облекшення долі німецьких утікачів, віднеслися були в тій справі до конференції Трьох Потуг у Потсдамі. Чи ця в цій справі щось зробила, невідомо. Вони просили Трьох Потуг установити для мандруючих німців одну центральну владу, яка мала би розвязувати справу в один спосіб, одинокий для всіх окупацій. Британці й американці певно були би раді такій розвязці справи, бо вони вже тепер мають у своїх окупаційних округах більше населення, ніж там було до війни. Це сталося тому, бо німці втікають з країв, окупованих совєтськими військами, в краї, що находяться під окупацією Британії або Америки.

Замітно, що проти-націистичні німці зовсім не нарікають на поляків і чехів за те, що ті виганяють німців з Польщі й Чехії. Ті німці розуміють добре, що цілу біду почали не чехи й поляки, а самий таки гітлерівський уряд, заганяючи в Чехію й Польщу масово німців. Очевидно, це не перешкаджає, що націстичні німці підносять такі жалі проти поляків і чехів; на їх нещастя одначе, тепер ніхто не звертає уваги на їх жалі.

Проти-націистичні німці пробують помагати мандруючим німцям у цей спосіб, що кажуть їм виходити з великих міст та розселитися по місточках і селах, де лекше найти роботу й прожиток, ніж у великих містах, що звичайно не можуть прожививити навіть свого населення. Громади, що готові брати мандрівних німців до себе, зобовязуються брати й жінок і дітей та найти роботу для тих, що хочуть робити. Заходи найти приміщення для мандрівних німців стає тепер головним товчком до парцеляції юнкерських дворів.

Окупаційні уряди подекуди теж займаються мандруючими німцями. Найбільше пляново виступає совєтська окупаційна влада. Вона відкрила для них збірні, тимчасові табори, в котрих їм дається лікарські огляди, й з котрих їх висилається на різні роботи.

В цей спосіб на наших очах доконується поважне переселення народів. Німецька національна територія, котру націсти хотіли поширити, тепер сильно й скоро корчиться. Ще за нашої памяти вона може зменшитися дуже поважно.

Найбільший освітний проєкт в історії

Минулого місяця появилася газетна новинка про викінчення освітного проєкту для американської армії в Европі. Зогляду, що цей проєкт дотикає яких півтора міліона американських вояків, варт приглянутися йому зблизька вже хочби тому, що це є найбільший такий проєкт, який досі знає історія.

Програма науки обіймає теоретичне знання і практичне. Там будуть учити, як годувати индиків на фармах і як розібрати твори Шекспіра. Будуть заложені елементарні і посередні школи в поодиноких місцевостях, де приміщені вояки і університети в базах армії на Рівієрі та в Англії. Технічні курси будуть утримувані при технічних інсталяціях армії або при помочи переписки. Програма така велика, що до її переведення треба буде 25,000 наглядачів та учителів для інструкторів студій.

Щоби скласти відповідний плян шкіл і курсів, треба було наперед провірити, яку освіту й науку мають теперішні американські вояки. Це само забрало багато часу офіцирам і воякам, що розуміються на таких справах. Із перевірки виходить, що освітний та культурний стан американської армії без порівнання вищий від того, який був у першій війні. Тоді лише 5 відсотків вояків мали університетську освіту, а тепер аж 13 відсотків виказують високу науку. У 1918 р. лише 15 відсотків вояків виказували середню освіту з гайскул, а тепер таких вояків є 51 відсотків.

Після зібрання такої статистики фаховий офіцир, з покінченою військовою академією у Вест Пойнт, Павло Тамсон, який дослужився ранги генерал-бриґадира і був ранений в боях вчасі наїзду на Европу, склав велитенський плян науки для цілого міліона людей. Він перед тим уже перевів вишкіл 100,000 американських вояків в Англії, щоб їх підготовити на наїзд на Европу.

Не дасться заперечити, що армія мала вже погляд на масову освіту, бо ще на території Злучених Держав переводжено різні курси на військовий лад. Тоді уложено методи науки, які використовуються в новому пляні. Методи були складені на підставі вказівок фахових педагогічних сил, отже це не були перші спроби, але використання досвіду минулих покоління. Для вояків в Европі треба було хіба урізнороднити програму в тому напрямі, щоби це вигравало на свого роду розривку. Тому поділено програму на дві частини: на майже чисто рекреаційну, тобто забавову і на наукову. Наука не є примусова, але зовсім добровільна. На ню зголосилося 57 відсотків мужви і 66 відсотків офіцирів.

Програму розпочали від цього, що наперед підготовили учительський персонал таки зпоміж вояків. Для учителів уладжено короткі курси в Парижі і в Англії. У червні й липні по тисяч вояків тижнево переходили ці учительські курси, щоб засвоїти собі хоч підстави педагогіки та щоб провірити, чи кандидати мають належну наукову підготову на вчителів. До листопаду перейде курси 22,000 таких офіцирів та вояків, а окремо ще 2,600 інструкторів спеціялістів.

Курси обіймають групи, на які призначено певне число годин. Деякі вимагають лише по кільканацять годин, а є такі, що вимагають по 320 годин. Отже вояк не є звязаний точним приходженням на науку, бо це залежить від його призначення в службі. Зате має нагоду використати кожну вільну хвилину на науку.

Складено 171 курсів відповідно до 4 підставових занять, а це: рільництва, механіки, бизнесу і загальної освіти. У кожнім відділі учать відповідно до цього, яке заняття хоче вибрати собі вояк після повороту до цивільного життя. Для учнів вислано з Америки 4,000,-000 підручників.

Окремо відбуваються курси для ранених, що перебувають у шпиталях, а не призабули і за різницю служби при літаках та при піхоті. Девятий повітряний корпус має понад 50 шкіл з 21,000 студентів. В одній групі бомбардієрів учиться 1,000 вояків у 83 клясах по 30 предметів. Одна група бойовиків обіймає 625 студентів. Найпопулярнішими предметами науки є французька мова, архітектуральні рисунки, фотографування й підставова англійщина. Один студент не всилі ходити на більше ніж 3 курси нараз. Хто відбуває курси,

---

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з імігрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

53)

Нажив Безхатний нового ворога, зате косарка пішла не за сто двацять пять, а за сімдесять пять тільки. Склепар судитися не збирався. Ясно, компанія не погладилаб його по голові, колиб про маніпуляції довідалася. Склепар ворогував, одначе ставився до Безхатного уважніше. У хвилях отвертости самий охочо розповідав, як завелики комісійні він одержує. За косарку 25 долярів, а за трактор комісійне доходить до 350—380 долярів. Все це без сумніву добре, тільки... Тих три й пів сотки агент заробить легенько за годину-дві балачки. Адже фармер машину купити мусить, раз без неї не може обійтися. А скільки часу потратить фармер, щоб тих 350 долярів для агента запрацювати? Скільки бушлів пшениці має на ту ціль позбутися? Не менше тисячі бушлів по існуючим цінам! Вольна воля, та фармерська правда занадто вже упосліджена.

XV.

З весною вихав Безхатний до богоспасаємого Винипегу з десяткою за душою. За тиждень десятка розтопилася. Необхідно стало знов шукати якогось ратунку. На Сіенарській стації у того самого добродія, що два роки тому перевіряв його документи, записався на фарму. Що фарма молочарська — Безхатний не знав, а добродій йому не сказав, хотів його скоріше позбутися. Поїхав миль за пятнацять на схід.

Власник фарми першим ділом завів його до стайні — корови доїти. Стайня тісна, занедбана; гній не викидано зо стійлів всю мабуть зиму. Молочних корів стояло зо двацять. Сціпивши зуби почав він доїти, — чейже горшки ліплять не святці? Корова притрапилася неспокійна, хляскала заляпаним у гною хвостом по очах, по обличчу. Безхатний ще терпів. Коли корову приперло якраз мочитися. Міч попадала у ведро з молоком. Тут Безхатний і руки опустив. З місця сказав фармерови, що до тої роботи він нездібний. Фармер забажав, щоб Безхатний почистив ще стайню, повикидав гній, — за те, мовляв, повечеряє й переночує, а завтра, по сніданні, поїде собі до міста. Не погодився і ввечорі, без вечері, пішо подався назад, бо на переїзд вже не мав. Ішов всю ніч...

У місті продав за скільки міг убрання, плащ, годинник і так перекалатав ще тиждень. Ще на тиждень життя вторгував за книжки. Хотів виїхати на захід, звернувся до біржі праці за грішми на переїзд. Там йому сказали, щоб радив собі самий; вони, мовляв, видають проїздні білети лише з державної допомоги. Тяженко довелося самому собі радити! Цілими днями ходив голодний. Той, хто ніколи голоду не переживав — почувань голодного не зрозуміє. Про голод писало багато різних письменників, але письменників наїджених, живучих у достатках. Вони уявляли, більш чи менш по мистецьки, що може голодний думати, чи відчувати. Може котрий попробував „голодувати", не зїв одного обіду, чи ліг спати неповечерявши. І на основі тих інспірацій писав. Такий голод, це ніякий голод, скоріше спосіб побудження апетиту на дальші дні достатків. Щось так, як з людиною, роками живучою всякими вибагливими, розкішними потравами і раптом забажавшою простої поживи...

Голод! По три чотирі дні живеться виключно на воді, — добре що по парках хоч води можна безплатно напитися. Шлунок болізно ниє, корчиться; кишки, здається, влазять одна в одну. Захопити ротом повітря — на мент дістається враження повноти шлунку, та на мент тільки! Повітря виходить і болі подвоюються. Доминуюче почуття людини — повна безнадійність. Всі думки обертаються коло потрав. Великого зусилля волі потрібно, щоб не кинутися у вікно за бохонцем хліба, не вкрасти поставлене в дверях молоко. Інше почуття — ненависть. Ненависть не до багатих, чи наїджених, ні! Зоольогічна ненависть пробуджується у голодного на грубих тілистих людей, чи вони багаті, чи бідаки. Далі опановує ослабленість і апатія. Людина стає до всього байдужна, себе самої не виключаючи. Вивести її з того стану — забирає трохи часу!

Часто висиджував голодний Остап Безхатний у парку над Червоною Рікою. Не міг навіть читати — своїх книжок збувся, а позичити не мав у кого. Сходився з різними безробітними. Тим що? Приходив час обіду і вони всі тягнулися на „суп-лайн", десь до допомогових кухонь, діставали й тютюн. Безхатний не діставав нізвідки нічого. В обідну пору зіставався в парку самий, або мокрим вовком тягався вулицями міста. Думав не раз, що люди находять якісь гроші, навіть по півдоляра. Йомуж ніяк не пощастило ніколи знайти хочаб нікля. А ночував на піддашу гаражу домовласника, у якого раніше винаймав кімнату.

Час від часу заходив Безхатний до невеликої книгарні на Мейн стріт. Її власник, старокраєвий учитель, людина сам собою надто гарна, видав диригував хором котроїсь з українських парохій. Книгарський інтерес йому не йшов, чи то через кризу, чи не мав він либонь торговельного хисту. Заходив і копався там у припорошених брошурах. В парусиновому кіптарі, штанах, часом днів чотири не голений, звертав на себе загальну увагу всіх приходячих. Участи в розмовах не брав. Обсервував тільки різні типи людей. Траплялися поважні, здорово думаючі, траплялися придуркуваті хвальки. З одним з останніх Безхатний стявся.

(Дальше буде).

Микола Чубатий.

Шануймо українські національні символи

Для мене особисто дуже неприємною є річю полемізувати в пресі, а ще більше прикро є полемізувати з товаришем по пері та приятелем, про якого правдиву прихильність та приязнь я не маю ніякого сумніву. Одначе старинні римляни мали таку приповідку: „Приятелем Плятон, приятелем Катон, одначе найбільшим приятелем правда. Саме в імя правди та в імя інтересів українського народу шарпаного вже нині з усіх боків забираю голос у цій статті. Хочу в ній додати кілька своїх уваг про український національний гимн та ще раз бажав би я заторкнути хоча принагідно справу українського гербу та прапору.

Заокеанські українці живуть одні в Злучених Державах Америки, другі в Канаді. Як горожани тих країн знають національні гимни своїх країв, знають прапори своїх країн та знають герби своїх країн. Національний гимн, національний прапор та націоальний герб це так якби імена та родоводи нації. Це символи нації, яких ніхто з горожан не має права міняти, не має права дораджуванти відкидати, бо це загально національні цінности приняті не тільки на основі національної традиції, але навіть на основі актів влади законодатної.

Американці чи канадійці українського роду всеж таки є українцями з походження. Тому вони інтересуються теж символами свого українського народу та вже зі самого сентименту повинні подібні міри ставити до символів української нації, як їх ставлять зовсім справедливо до символів американської чи канадійської нації. Тими вимогами є певна дисципліна та єдність в признаванні українського гимну, українського прапора та українського гербу.

Чому про це пишу?

Пишу про це тому, бо серед американських українців працюють нині з усею силою пари протиукраїнські чинники на службі окупанта України, які стараються зогидити заокеанським українцям їх національний гимн та радять вважати гимн Советського Союза за свій. Серед заокеанських українців працюють енергійно чинники, що стараються зогидити український національний жовто-блакитний прапор та переконують, що українським прапором є червоний прапор, прапор Советського Союза. Українським гербом — кажуть не є тризуб Св. Володимира, тільки советський серп і молот. Там в краю ворогом наймлені журналісти зневажають український прапор, жовто-блакитною ганчіркою називаючи, а тут з радістю передруковують це саме вороги українського народу для сіяння зневіри та хаосу.

А всеж таки для українського народу його національний гимн: „Ще не вмерла Україна" є так само дорогий та незмінний як національні гимни других народів для них. Український національний прапор та національний герб є для українців так само дорогими та незмінними, як національні прапори та герби других націй. Під жовто-блакитним прапором машерували сотні тисяч української вояцтва на кріваввий тан, визволяти братів українців з московських кайдан. Та не тільки машерували, але також під тими символами українського народу вони гинули за батьківщину, може в останне споглядаючи на ці дві краски жовту та голубу та на цей Володимирів герб — тризуб.

Неодин український революціонер перед своїм повішенням на шибениці польській підносив останній оклик: „Ще не вмерла Україна" і конав в руках ката. Перші слова українського національного гимну: „Ще не вмерла Україна" підносили герої з під Крут та з під Базару. Значиться, що український національний гимн це не звичайна собі пісонька, що одному може подобатися, другому ні. Це символ живої української нації мимо ворожої окупації. Так само український жовто-блакитний прапор це не собі цяцька з двох красок, це вже кровю окроплений символ нації. Так само тризуб це не археольогічний знак, це вже символ української нації кровю припечатаний.

Коли так є, то українська національна дисципліна вимагає ставитися до символів народу, якого кров пливе в наших жилах, з увагою та повагою. Може комусь український національний гимн подобатися чи ні, це справа уподобання, але одно певне, що ніхто, хто має почуття національної дисципліни, не може радити той гимн відкидати, заступати його якоюсь новою, другою піснею хочби кращою і маестатичнішою. А не може того робити, бо така робота спричиняє хаос серед українців та робить з нас націю Іванів без роду і без назви, що не має ні свого національного гимну, ні свого прапора, ні свого гербу, отже не має символів правдивої нації. Саме того самого хотять вороги українського народу і так само інспірують закинути український національний гимн, щоби зробити місце советському, радять закинути український національний прапор та герб, щоби зробити місце советському.

На жаль не зі злої волі, а тільки з необдумання та якогось нічим неоправданого релігійного біґотизму в одній релігійній українсько-канадійській ґазеті читали ми недавно статтю, яка напевно стане шкідливою для національної дисципліни її читачів та викличе тільки хаос в їх національному світогляді. Читаємо там таке:

„Що до наших патріотичних пісень: „Ще не вмерла Україна" та „Не пора", то булоб вказаним, щоби їх ми перестали зовсім співати, бо вони не є такі поважні та величні як інші славні". Дальше автор статті наводить такі його міркування, що чомусь то „Ще не вмерла..." нагадує польський гимн: „Єще Польска нє зґінела". Не подобалося йому речення: „згинуть наші вороженьки...", як нехристіянська думка ненависти і таке друге. Не подобається авторови теж речення: „Душу тіло ми положим...", бо губити — мовляв — душі не можна.

Читаєш і якось прикро стає людині чому ми такі бідні, чому в нас такий брак української національної дисципліни, а навпаки така склонність до анархізму. Колиб так один другий член американської нації став дораджувати перестати співати „Стар Спенґлед Баннер", другий в Франції марсилієзу, то що це булиб за нації. „Ще не вмерла Україна..." це не є патріотична пісня, це національний гемн, отже символ української нації, під якого звук кращі сини України вмирали за рідний край.

Коли авторови статті не подобається, що український гимн нагадує гимн польського народу, то ми моглиб собі тільки побажати, щоби наш гимн міг викликати тільки жарливого українського патріотизму, кілько польський гимн викликав і нині викликає патріотизму серед поляків. Зрештою подібність гимнів існує у багато народів. Таж саме анґлійський гимн „Ґад Сейф да Кінґ..." нагадує австрійський гимн: „Боже буди покровитель цісарю..." та яке з того заключення?

При кінці мені тяжко прямо зрозуміти як можна в українськім національнім гимні дошукуватися якихсь моментів нехристіянських. Це вже справді зовсім неузасаднена біґотерія. Чому слова „Згинуть наші вороженьки..." мають означати пімсту та ненависть противну християнській етиці таки важко додуматися. Згинуть наші вороженьки як роса на сонці... неконечно має означаит смерть ворога, тільки, що не буде його більше як роси на сонці. А навіть і смерть ворога неслушного наїзника на уркаїнську землю, щоб її поневолити, це не є протихристіянським підходом. Кілько то на вечірні співаємо ми в псальмах „врази наші да погибнуть..." і то вороги приватні, а не аґресори на волю народу.

Таке саме натягане є виясненння слів: „Душу тіло ми положим за нашу свободу..." немов тут хтось хоче свою душу погубити. Положити душу можна також в імя слів Св. Івана, що немає більшої любови, як хто душу свою положить за другів своїх. Цеж найбільша заповідь любови і її саме кажуть реалізувати слова українського національного гимну. Можна положити душу свою в жертві любови, а неконечно погубити. Колиб так автор статті хотів бути риґорозним інтепретатором, то мусівби осудити навіть слова Св. Євангелії: „Аще хто душу свою хощет спасти, да да погубить ю...". Одначе ми знаємо значіння тих слів.

Тому немає потреби якоюсь штучною біготерією інспірувати громадянству думок, що український н а ц і о н а л ьний гимн має навіть сліди якоїнсь тенденції невповні християнської. Того немає та немає потреби викликувати замішання в умах українських людей. Для українського національного гимну належиться повага і пошана.

не має права просити за звільнення від служби. Курси приноровлені до загальних академічних вимог в Америці, а коли армія видасть студентам цертифікати покінчених студій, то американські каледжі будуть знати, як трактувати таких учнів, коли зголосяться на докінчення студій.

Передбачують, що в травню наступного року буде існувати 2,200 шкіл для різних зорґанізованих ґруп, званих „юнитс", по 1,000 учнів, разом яких 1,250,000 студентів. Багато з них покінчить науки технічні та середні, тобто „гайскул" з таким пляном, щоб опісля могти дістатися до каледжів.

До трьох університетів, які заложено для американської армії в Европі, будуть допускати студентів процентово на підставі посвідки командантів частин, що вояк - кандидат має покінчену гайскул або школу, яка має такесаме значіння. В кожному з трьох університетів буде по 1,200 учителів, але ручні роботи в таких школах будуть виконувати воєнні плінники, щоб шанувати час вояків-студентів.

Для способних студентів дадуть нагоду дістатися до цивільних університетів в Оксфорді й Кембридж в Анґлії і в Сорбонні в Парижі. Тому, що такі курси будуть тривати по 3 місяці, нараховують, що яких 20,000 вояків зможе з них користати. Крім цього яких 50,000 вояків використають нагоду для науки при машинах, при ґазетних кореспондентах, а в театрах яка сотня вояків учиться театрального мистецтва.

Передбачують велитенську користь з таких курсів, але яку користь особисту, а яку суспільну, щойно викаже практика.

РОБІТНИЦІ Й РОБІТНИКИ

Як шукаєте за працею, або хочете змінити цю, що тепер маєте, на кращу, то зголосіться до тих підприємств, котрі подають оголошення за робітницями й робітниками в „Свободі". Зголошуючись у них скажіть їм виразно, що ви читали їхні оголошення в нашій часописи.

Читайте українські книжки і ґазети, бо часте читання веде до просвіти. А просвіта — це сила.

Союз Українських Канадійських Вояків (СУКВ)

ПОКВІТУВАННЯ ПОСИЛОК,

отриманих від організацій і осіб із Злучених Держав за місяць червень, 1945. А. Рибак, Ню Йорк, 1 посилка; пані Анна Корнелюк, Дірборн, Миш. 2, пані Анна Мекрал, Дітройт, Миш. 1, пані А. Данилюк, Гартфорд, Конн. 1, В. Пантелюк, Бостон, Масс. 1, панна Г. Чикало, Гартфорд, Конн. 2, посилки.

Іван Родичев з Парижа, у Франції, повідомляє:

У квітні і травні я дістав гроші від п. Венгера з Монтреалу — 975 фр., і від п. Редкевича, також з Монтреалу — 1305 франків. Адрес їх не знаю і хотів би їх повідомити. Дістав також від панотця Білона з Вусакет — 1460 фр. Вони були поділені між: пані О. Петлюра, ґен. Удовиченко, Іл. Косенко та много. Складаємо за цей дар щиру подяку.

Через Канцелярію КУК.

БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ ЗНАЧИТЬ, НАЛЕЖАТИ ДО ТАКОЇ ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ, ЩО ПОБУДОВАНА НА ПЕВНИХ, ТРІВКИХ І СОЛІДНИХ ОСНОВАХ.

ПОШУКУЄМО 382 ЖЕРТВОДАВЦІВ по $100

НАДЗВИЧАЙНА КАМПАНІЯ „СВОБОДИ" НА ДОПОМОГУ УКРАЇНСЬКИМ ЖЕРТВАМ ВІЙНИ

„Свобода", орган Українського Народного Союзу, свідома того, що її читачі та члени і відділи У. Н. Союзу були завжди прикладом жертвенности в кожній гуманітарній акції американських українців, закликає їх тепер до активної та жертвенної участи в проголошеній отсим надзвичайній кампанії, якої ціллю є знайти 500 жертводавців (осіб, товариств, чи відділів), з яких кожний зложив би одноразово не менше як $100 на допомогу найнещасливішим з нещасливих — українським жертвам війни.

Дальші жертви в цій надзвичайній кампанії „Свободи" на допомогу українським жертвам війни зложили:

117)	Тов. Українська Січ, від. 39 У. Н. Союзу, Сиракюз, Н. Й.	$100.00
118)	Тарас Шпікула, головний радний У. Н. Союзу, Шікаґо, Ілл.	100.00
	Разом	$ 200.00
	Попередно проголошено	11,650.00
	Разом	$11,850.00

ХТО НАСТУПНИЙ?

Дальші жертви — по сто долярів чи більше — просимо слати чеками чи поштовими переказами, виписаними на „Свободу", на таку адресу:

SVOBODA

P. O. BOX 346 JERSEY CITY 3, N. J.

ДЛЯ КРАЩОГО ЗАВТРА КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

Спис Книжок що їх ще можна дістати у книгарні „Свободи"

ІСТОРИЧНІ, СЕНЗАЦІЙНІ Й ВОЄННІ ОПОВІДАННЯ.

Наука про управу землі, М. М. Белеґая	$1.00
На воді, оповідання Ґ. де Мопасан, переклав М. Шраґ	$ .60
На білих скалах, повість Анатоля Франса, перекл. І. Галущинський	$ .65
На филях любови (поезії); **Опир** (галицька легенда), написав І. Мулярчик	$ .10
Національне відродження австро-угорських українців (1772—1880 рр.). Вол. Гнатюк	$ .25
Національне виховання. Б. Клим	$ .15
Начерк історії української літератури, написав Богдан Лепкий, книжка I. і II., брош.	$2.00
Начерк стилістики, поетики і реторики, д-р Конст. Лучаковського	$ .40
Наша рідна мова, географія України і характер українця, поляка і москаля. Написав проф. М. Возняк	$ .10
Наші казки, з образками	$ .20
Навернений грішник, оповідання, Б. Пруса	$ .20
Найкращі загадки і забавки для старих і молодих	$ .20
Народний Декляматор, з переднім словом і вступними замітками, 107 ріжних віршів, опр.	$1.50
На стрічу сонцю золотому, повість Марії Колцуняк	$ .50
Начерк соціольогії, нап. проф. д-р Тома Ахеліс, перкл. Якименко. В додатку Поняття соціольогії по Зіммерлю	$ .20
На чужині, оповідання за ріжні пригоди в чужім краю. І. Спілки	$ .15
Не до пари, Панська воля, Максим Грімач, Отець Андрій, Два сини, Данило Гурч. Народні оповідання Марка Вовчка	$ .20
Незабутні. Літературні нариси Б. Лепкого	$ .15
Незвичайний злодій, детективний роман, написав М. Старик	$ .85
Некультурна, новеля Ольги Кобилянської	$ .20
Не любо — не слухай, брехать не мішай, Т. Бешляха	$ .20
Не піддавайся біді, оповідання з селян. життя, д-р А. Чайковського	$ .25
Не родися красний, але щасний	$ .20
Не-читальник, Л. Мартовича	$ .40
Незвичайні пригоди Матія Сандорфа, повість у 2. томах, Ю. Верного	$2.80
Німецько-український словар (кишенковий)	$ .65
Німецька селянська війна, Фр. Енгельса (переклав з німецького В. Левицький)	$ .40
Новелі, Кн. І., Юрія Сірого	$ .70
Орлеанська Дівчина. Історичне оповідання про французьку героїню Іванну д'Арк, і інші	$ .20
Образки з громадського і письменницького розвитку русинів („Споминй з мого життя"), написав Олександер Барвінський, в 2-ох частях; перша часть з 10 портретами і 43 картинами	$2.00
Огляд бувальщини українського народа, переповів В. Андрієнко, з 40 образцями і 3 мапками	$ .20
Огляд національної території України. Д-р Ст. Рудницький	$ .35
Огонь на услугах чоловіка (3 ілюстрації). — **Становище пивниці.** — **Янко музика.** — **Свинячий син.** — **Дні нашої слави і недолі**	$ .15
О дванацяти таблицях, оповідання після народних казок	$ .25
Оповідання з військового життя і інші	$ .15
Оповідання про сорок розбійників	$ .20
Оповідання Олекси Стороженка	$ .15
Оповідання Пантелеймона Куліша	$ .15
Оповідання про заздрих богів, Мих. Драгоманова	$ .10
Оповідання з Всесвітної Історії, Ол. Барвінський, в двох частях	$ .80
Опришок і інші оповідання	$ .20
Орися, Дівоче серце, Січові гості, оповідання П. Куліша	$ .20
Основи Пластунства (скавтінґ). О. Яремченко	$ .10
От собі сторійки, написав Рудиярд Кіплінґ, переклав Вас. Ткачкевич, з трома образцями, брош.	$ .35
От собі казочки, нап. Рудиярд Кіплінґ, пер. В. Ткачкевич, з двома образками, брошурована 20 ц., оправлена	$ .50
Про славного українського лиця Івана Сірка. Історична розвідка з картинами. Петбро Сосенко Молодший	$ .15
Поза межами болю, картина з безодні, написав Осип Турянський	$ .60
Польща йде та й не одна а дві, написав Омелян Ревюк	$ .25
Послідне хождение Бога по Землі або **Бог на Революції,** гумористична повість, написав П. Крат	$ .35
Про українських козаків, татар та турків, зложив М. Драгоманов	$ .25
Про походження та розвиток мов або **Як і коли народи навчились розмовляти кожний своєю мовою,** нап. Н. Рубакін, зукр. П. К.	$ .25
Про злодія в селі Гаківниці, оповідання П. Куліша	$ .25
Під прапором свободи! Вибір патріотичних деклямацій	$ .25
Під шум млинських коліс, оповідання в 2-ох частях, В. Держируки	$ .20
Паки й паки. Про нашу літературну мову, написав М. Левицький	$ .20
Поворот з війни та інші **монольоги, оповідання і жарти**	$ .10
Пан Потоцький, оповідання	$ .15
Панна де Мопен, роман Т. Ґотіє, переклав М. Шраґ, два томи	$1.50
Пачкар, оповідання Б. Лепкого	$ .10
Пес Баскревілів, дітективний роман, написав Конан Дойл	$ .85
Північний бігун колискою народів, Евгена Єланича	$ .15
Під Корсунем, історична повість А. Кащенка, видання 3-тє	$ .45
Підручник двюжвих образів, як оперувати машинами і їх сполучення, Юр. Костура	$ .75
Під колесами історії, д-р С. Томашівський	$ .25
Пісні щирої любови, поезії Марка Скритого	$ .50
Пісні Еміґрантів	$ .10
Повісти Т. Шевченка, 1-ший том: Артист, Музика і ін. 2-гий том: Наймичка і інші	$ .90
Поганий день Василя Івановича, оповідання Д. Мамина-Сібіряка, пер. Є. Вировий, з малюнками Ю. Магалевського, видання 4-те	$ .10
Поезії О. Олеся	$ .50
Поезії. Твори Т. П. Куліша	$ .50
Полонений на Кавказі, нап. гр. Толстой, правдива подія з російського, брош. 20 ц. опр.	$ .40

УВАГА! Повищі книжки продаємо по цінах тут поданих — без опусту.

Замовлення разом з належитістю слати до:

"SVOBODA"

P. O. Box 346 Jersey City, N. J.

І. Троняк

СУМЕРК ВАРШАВИ

(Спомин)

Хоч від цього часу вже так багато змінилося дечого, хоч як багато кругом руїн з бувшого життя та як багато вже нового повстало — я всетаки не забуду цих днів, пекольних днів, коли серед гуку і експльозій бомб і гранат життя держалося лиш на тонесенькій ниточці, що кожної хвилини могла бути перервана. Не забуду й друзів з цих великих днів. А вони? — Костик, що був моїм нерозлучним другом у переживанні пекла в окруженому місті — десь пропав у вирі війни. Ігор перейшов за цей час тверду школу життя і став „гречкосієм". Інші знову розбрилися майже по всьому світі. Але я знаю, що всі вони часто линуть думкою до тих днів, що в них ми пізнали красу і ціну життя та волі, а згодом жах і страхіття війни, голод, підлоту і... жемчуги людського серця. Я знаю, що з цих сутінків минувшини виймагимуть вони, як і я, неодну життьову правду, щоб, пристосовуючи її до пливучого життя, скріпити себе в сучасному на майбутнє.

* * *

Столичне міліонове місто ще спало, як десь далеко на заході, у мряковинні світанку, розпочав страшний Марс свій похід. Зачалося...

На землі загули пащі гармат і клекотом сталевих орлів заповнились воздушні простори. Воєнна машина тевтонів зачала котитися на схід...

* * *

Наш учитель гри в „бриджа" смачно хропів, а „маестро" бачив себе у пісні на сцені столичної опери у ролі Радамеса.

Тишу цього великого світанку перервав дзвінок телефону. До мене протелефонувала тета, що дядько виїхав. Причина: війна.

Писалося 1. вересня 1939 р. З цею вісткою, що дядько на фронті, скінчився наш спокій мирного часу, а зачалося цілком нове, воєнне життя, що мало тривати довгі роки. Вирваний зі світанкового просоння побіг я негайно в місто. У місті викликала вістка про війну пригноблення і переполох. Ще вчора сиділа вся столиця в підйомі патріотизму, ще вчора всі йшли на захід, ще вчора лилося вино в тоастах за побіду, ще вчора...

Сьогодні, сама вістка, що ворог увійшов у границі краю, що багато міст збомбардувано, що кругом від світанку ллється кров на фронті — ошоломила бутну, легкодушну столицю і пригнобила її...

Вже від самого ранку першого дня війни столиця перестала бути веселою. Варшава очікувала з острахом тяжких днів, що їх мала переживати. Мов передчувала свій упадок.

На вулицях усе метушилося. Усі безцільно тинялися й очікували новин з фронту. По кількох летунських налетах, що їх ворог перевів уже в першому дні війни, головно на аеродроми, склади збіжжа, касарні та двірці, населення поволі зачало освоюватися зі свистом бомб, гуком протилетунських гармат і клекотом скорострілів, що їх густо розміщено було в цілому місті.

Дальші дні приносили усе нові невеселі вітки та щораз то нові хвилі утікачів зі західніх областей краю. Ворог ішов вперід.

Населення в Варшаві, не беручи під увагу стаціонованої тут армії, майже подвоїлося. А час і в ньому важні події — стрілою гналися.

Пригноблення зростало тому, що цілий край стояв уже три дні у війні, а дві великі союзні держави чомусь ще отягалися з виповідженням війни противникові.

Очікування сповнилося. Третього дня Англія і Франція приступили до війни. Засуплене, хмарами грози і лихоліття сповите лице великого міста знову на хвилинку розяснилося. Вулицями розлилися походи розрадуваної юрби. Кругом лунали співи. Це був останній усміх Варшави. Бо хоч згодом надходили потішаючі (але лише потішаючі!) вістки з фронту про летунські осяги, про бравурну атаку кінноти на танки, місто вже ніколи не радувалося, не усміхнулося:..

Четвертого дня на подвірю міністерства закордонних справ при вул. Вербовій — загорів костир з паперів і книг. Рештки актів, спаковані в скрині, відїхали вечором потягом, що був призначений для урядових чинників, на схід. Супроводжав я саме моїх знайомих членів славного в краю хору ревелерсів „Юранда". Вони теж виїздажали на схід. Їх замовлено було в міністерстві війни до відділу „Розрада фронту".

Армія противника наближалася до столиці, а думка втікати на схід, де, мовляв, збираються ударні сили, так поширилася, що остаточно сьомого дня сотні тисяч рушили з міста на схід. Був це страшний образ. Елеґантні жінки тягнули дитячі візки, а на них усе майно: перини, убрання, обуву, а то й горшки.

Мужчини, обвючені валізами, пакунками, клунками і різними пуделками — тягнулися звільна позаду. Плач дітей, крик жінок, гуркіт коліс возів і візків усякого роду виповняв повітря і шумом нісся далеко в місто та сльози витискав з неодних очей. Шлях, що провадив через міст князя Понятовского і Прагу на схід був виповнений тисячними масами по береги.

Чи тих, що лишалися в столиці, треба було називати відважними? Ні! Це були першусього люди, що любили гарну Варшаву і не хотіли її покидати. Були й такі, що остаточно, по довшій утечі зі заходу, здалися судьбі. Вони бачили, що охорони перед наступаючою катастрофою не найти їм було ніде вже, в цілій державі, що потрясена у підвалинах хиталася і грозила розваленням.

Був вечір. Мій друг Костик забрав мене на прохід в місто. Йдучи майже пустими вулицями ми любувалися красою осені в Варшаві. Нараз зі заходу зашуміло і... з пронизливим свистом перша ґраната перелетіла понад містом та впала над Вислою. За хвилину друга, третя... Від цього вечора дощем падали ґранати на місто, через майже три тижні, без перестанку. Над рікою спалахнув пожар, несамовито освітив темінь ночі і кріавим заревом відбивався на небозводі. Горіли теж якісь склади при головному залізничому двірці. Перестрашене населення було, мов байдуже до цього всього. Тут і там проходили побіч нас вояки з опущеними головами. У зареві пожеж блестіли перлами сльози на лицях жінок... Здалека пронизливо долітав до наших вух плач полишеної на вулиці дитини... Варшава зачинала горіти.

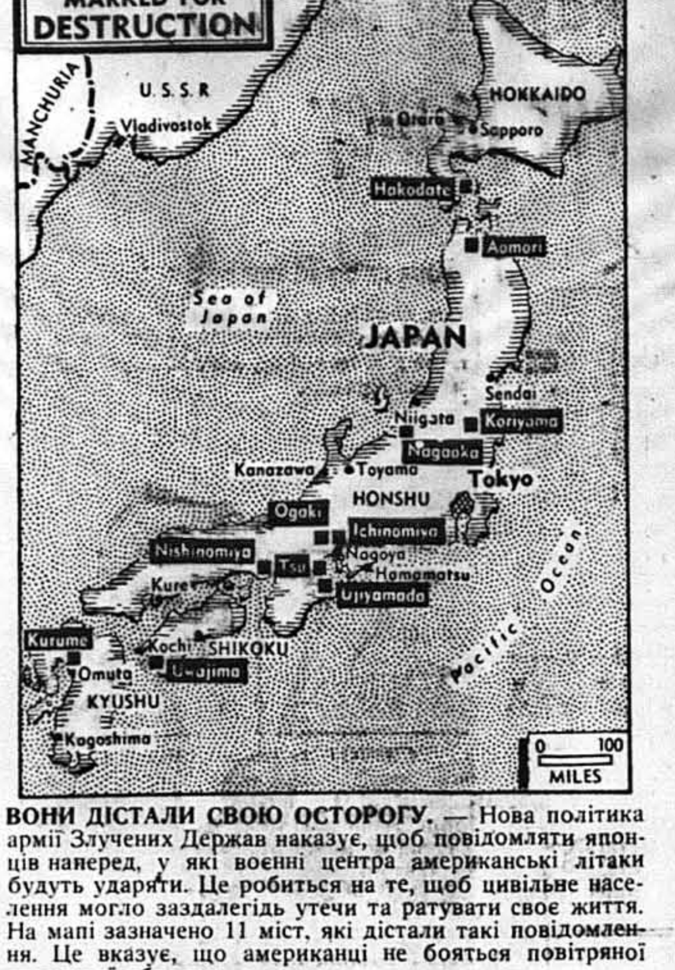
* * *

Перстень армії ворога чимраз звужувався та замикав місто. Минуло кілька днів і кілька міліонів людей опинилося без сполуки зі світом у твердині без укріплень. У середмісті не стало ні води, ні електричного струму. У цілому місті настав у цих страшних санітарних обставинах, голод. Всякий довіз харчів до міста з докооличних сіл був неможливий, бо всі шляхи позамикано, багато підміських сіл було вже в руках противника, а весь простір окруженої „твердині" був майже безупинно під градом ґранат, шрапнелів і бомб. У магазинах були харчі лиш для армії, що не знала як довго доведеться їй боронити серця краю.

У місті росли барикади. На всіх важніших перехрестях головних вулиць були вони нераз пять метрів заввишки. До їх будови зривано каміння з хідників, зрубувано дерева з чудових алей і парків та забирано всі паркові і придорожні лавки.

Між барикадами, під обстрілом артилерії противника життя однак не завмирало. Людина, мабуть, і до пекла може привичаїтися. По розкопаних, поритих вулицях ходили люди, „виминаючи" літаючі в повітрі ґранати, трупи та румовища на землі. Голод виганяв усіх на вулицю. Треба було найти щось їсти. Як не кусок хліба, то хоч би трохи городовини.

(Кінець буде).

ВОНИ ДІСТАЛИ СВОЮ ОСТОРОГУ. — Нова політика армії Злучених Держав наказує, щоб повідомляти японців наперед, у які воєнні центра американські літаки будуть ударяти. Це робиться на те, щоб цивільне населення могло заздалегідь утечи та ратувати своє життя. На мапі зазначено 11 міст, які дістали такі повідомлення. Це вказує, що американці не бояться повітряної японської оборони.

М. КОСТИШИН

ДИВЛЮСЯ В СВІТ

Дивлюся в світ, страшні руїни,
Воняє пеклом кляте зло
По всіх просторах України
Де море крови потекло.

Он там степи, кістками вкриті,
Мовчить пташини вільний спів,
Кавказ з Бескидом в жах вповиті
Немов вулькан кидають гнів
На цю руїницьку „свободу",
Що там еретика устрій,
Насильно кинений народу,
Щоб з нього ріс чужим погній.

Диалюсь — душа жива питає:
Деж правди словечко знайти,
Що в тяжкім горю потішає?
Чи вірлом злетіти у світи
І десь пірнути в сірих хмарах,
Питати сонця, ясних зір,
Чи правда криється в примарах,
Щоб не пожер страшний потвір.

Бо тут, на земському подолі,
Клич Юдин рветься: „До обнов!"
Жерців намножилось доволі,
Ввесь світ впоївся в людську кров

І пе без ваґань і без міри
Із нерозваги. Мов одурів,
Серп, молот взяв за приказання,
Забув про гріх, про божий гнів.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КЛІВЛЕНД, О. — Збори Тов. Сокіл, від. 336, відбудуться в неділю, 12. серпня, в годині 1. пополудні. Просимо всіх членів прийти на збори і вирівнати свої вкладки. Хто ще не взяв своєї дивіденди хай прийде і забере. Просимо дати адреси своїх знайомих, що мають охоту вступити до У. Н. Союру. — В. Волянський, предс.; Г. Кісіль, секр.-кас.; Т. Кальмук

ГАМТРАМК, МІШ. — Подаємо до відома всім членам, що збори Тов. ім. М. Шашкевича, від. 94, відбудуться в неділюш 12. серпня, в гали де звичайно, точно в годині 1:30 попол. Взиваємо членів прийти на ці збори, бо є важні справи до рішення, як також забрати свою дивіденду. — За Уряд: А. Патра, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Повідомляємо членів Тов. ім. І. Франка, від. 334, що місячні збори відбудуться 12-го серпня, в год. 1. пополудні, в У. Н. Домі. Просимо членів прийти на ці збори, бо є важні справи до полагодження, і вирівнати свій довг. — За уряд: Н. Знадерецький, предс.; С. Морозович, секр.-кас.; І. Жук, рек. секр.

ТОМАСТОН, КОНН. — Тов. Укр. Січ, від. 421, відбуде місячні збори 12. серпня в У. Н. Домі, 91 Проспект ул. в годині 2. пополудні. Просимо всіх членів прийти на призначений час. — За уряд: А. Берера, предс.; Г. Михнюв, кас.; Й. Шеремета, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 146, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 12. серпня, в год. 1. пополудні, в У. А. О., 2965 Карпендер ул. Просимо членів не затягати з вкладками, а приходити на збори і сплачувати ввесь довг. — П. Андрушків, секр.

МОНЕСЕН, ПА. — Повідомляємо членів Бр. св. Петра й Павла, від. 338, що місячні збори відбудуться в неділю, 12. серпня, в годині 2. пополудні, в укр. гали, 213 Скунекер Еве., ріг 2. вул. Просимо членів прийти і вирівнати свої вкладки. — За уряд: І. Фаль, предс.; П. Янковський, кас.; М. Куць, секр.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 23. липня 1945 року поер у 61. році життя

ТЕОДОР ХАЙ,

довголітний член Бр. св. О. Николая, від. 369 У. Н. Союзу в Палмертон, Па.

Покійний походив зо села Чепилява, повіт Яворів, Західна Україна. До Союзу і Братства вступив 1924 року. Оставив у смутку жену Анну, 5 синів, 4 дочки, 2 зяті, 2 невістки, 2 внучки. Один син служить при війську.

Похорон відбувся 26. липня з дому жалоби до укр. кат. церкви св. Володимира при участи членів, родини, кревних і сусідів. Тлінні останки поховано в Палмертон на укр. кат. цвинтарі. — В. Й. П.!

М. Куба, секр.

ПОШУКУЮТЬ

ВОЛОДИМИР ПИЛИПИШИН,

із села Саранчуки, повіт Бережани, пошукує своїх братів, або знайомих з роду

ДУБЛЯКИ,

що живуть в Америці. Хто про них знає, або вони сами, хай зглоситься листовно на таку адресу:

WASYL PUPA
1817 MIDLAND AVENUE,
YOUNGSTOWN 9, OHIO

Оголошення від редактора
МИХАЙЛА ОСТРОВЕРХИ,
що шукає громадян Америки:
п. ІВАНА КУЧМАКА
артист-маляр, і
п. МИКОЛУ ПАЛІЯ
доктор медецини,
щоб вони сконтактувалися з Островерхою через Український Комітет у Мюнхен.

МИХ. ОСТРОВЕРХ.

ТАРЗАН, ч. 1223. Великий нищитель.

Невідомий представився капітаном Вебом з Британської Інтеліґенції. Він сказав, що десь у джунглях живе учений, що експериментує інструментами знищення.

„Можливо, він працює для наших ворогів, і тобі, як британському лордови Ґрейстовкови, припадає..."

„Я його пошукаю", заявив великан. „Не як лорд Ґрейстовк, але як Тарзан, сторож справедливости пущі".

Потім він ударив себе в груди й видав з нього страшний боєвий крик великих малп.